

нальные и интеллектуальные возможности.

2. Роль семьи в обществе зависит от тех функций, которые она выполняет или не выполняет в должной мере.

3. Мы считаем, что в современном украинском обществе основными функциями семьи являются: воспитательная, коммуникативная, функция социализации личности, рекреационная, репродуктивная, экономическая, хозяйственно-бытовая и экзистенциальная. Также к ним необходимо причислить персоналитарную функцию как такую, которая будет настаивать на особенном внимании при воспитании личности на ее индивидуальных качествах, правах и свободах, любви к каждому конкретному человеку.

4. Как видно из сделанного анализа, все функции между собой тесно связаны. Невозможность выполнения семьей одной функции ведет за собой просчеты в исполнении другой функции. Поэтому для поддержки и развития нормальной жизнедеятельности семьи необходима государственная политика, которая должна быть направлена на постоянное усовершенствование условий для реализации экономического и духовного потенциала семьи.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ

1. Антонов А. И. Социология семьи / А. И. Антонов, В. М. Медков. — М. : Изд-во МГУ, 1996. — 304 с.
2. Боринштейн Е. Р. Социально-дезадаптированная семья как предмет социально-философского исследования / Е.Р. Боринштейн // Наукове пізнання: методологія та технологія. — 2011. — № 1 (26). — С. 22-28.
3. Гурко Т. А. Трансформация института современной семьи / Т. А. Гурко // Социальные исследования. — 1995. — № 10. — С. 34-38.
4. Демографический энциклопедический словарь / гл. ред. Д. И. Валентей. — М. : Сов. Энциклопедия, 1985. — 608 с.
5. Маслоу А. Мотивация и личность / А. Маслоу ; пер. с англ. Б. Генкин. — К. : PSYLIB, 2004. — 384 с.
6. Социологический энциклопедический словарь / редактор-координатор Г. В. Осипов. — М. : ИНФРА М-НОРМА, 1988. — 488 с.
7. Энгельс Ф. Происхождение семьи, частной собственности и государства / Фридрих Энгельс ; пер. с нем. — М. : Прогресс, 1991. — 297 с.

Гедікова Н. П. — доктор політичних наук, професор кафедри політичних наук, декан факультету післядипломної освіти та роботи з іноземними громадянами Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

УДК 329:82(477)

ЗАГАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА СПЕЦИФІКА УКРАЇНСЬКИХ ПАРТІЙ ЛІБЕРАЛЬНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ: ІСТОРИЧНИЙ ТА СУЧАСНИЙ АСПЕКТИ

У статті зроблена спроба висвітлення загальних тенденцій та визначення специфічних особливостей українських партій ліберальної спрямованості двох періодів їх існування на межі ХІХ-ХХ та ХХ-ХХІ століть. Обґрунтовано шляхи досягнення соціальної запитуваності ліберальної ідеології в Україні, підвищення статусу та ефективності реалізації програмних цілей і настанов сучасних українських партій ліберальної спрямованості.

Ключові слова: партії ліберальної спрямованості, історичний період, реформи, політичні партії, соціальна база.

В статтє сделана попытка освещения общих тенденций и определения специфических особенностей украинских партий либеральной направленности двух периодов их существования на

рубеже XIX-XX и XX-XXI столетий. Обоснованы пути достижения социальной востребованности либеральной идеологии в Украине, повышения статуса и эффективности реализации программных целей и установок украинских партий либеральной направленности.

Ключевые слова: партии либеральной направленности, исторический период, реформы, политические партии, социальная база.

This article attempts to bring light to the general trends and definition of the specific features of Ukrainian liberally oriented parties during the two periods of their existence on the edge of the XIX-XX and XX-XXI centuries. The ways of achieving the social relevance of liberal ideology in Ukraine, the raising of its status and the effectiveness of the realization of program goals and attitudes of Ukrainian liberally oriented parties are proved.

Keywords: a liberal party, the historical period, reform, political parties, the social base.

Політичні партії, будучи структурованим інститутом, у сучасному світі стали важливим фактором оформлення ідеологій як способу комунікації, що формує свідомість людей, сприяє світосприйняттю і усвідомленню кожною особистістю своєї ролі і відповідальності у процесі розвитку соціальної структури.

Якщо розглянути програми українських політичних партій, то можна відзначити, що ліберальні ідеї і принципи (при всій уявній непопулярності ліберальної ідеології у нашій державі), так чи інакше, знаходять своє декларування у програмних документах їх переважної більшості. Даний факт свідчить про те, що ліберальна ідеологія абсолютно відкрито проникає у будь-який ідеологічний простір.

Актуальність обраної теми дослідження обумовлена тим, що особливість сучасних українських партій ліберальної спрямованості полягає в тому, що вони роблять спроби опрацювати ліберальну парадигму, раціонально і адекватно до існуючої реальності, разом з тим, використовуючи соціально-політичну практику минулих часів. Так, наприклад, у програмі ЛДП України записано, що вона спирається на багаторічні традиції європейського лібералізму, вона наслідує ліберальні ідеї, які раніше чітко були визначені у програмах низки суспільно-політичних організацій і рухів в Україні, таких як «Кирило-Мефодіївське братство», «Українська радикально-демократична партія» тощо [1, с. 149]. Але це зовсім не означає, що її представники хочуть повернутися до минулого. Вони через переосмислення і використання наявного досвіду, традицій, навичок та ідей здійснюють реставрацію світового і власного ліберального спадку і модернізують його згідно з вимогами сучасності.

Значну кількість наукових досліджень з вивчення історії виникнення українських ліберальних партій на рубежі XIX-XX століть, аналізу їх політичних ідей і програмних засад, результатів їх практичної діяльності присвячено сучасними українськими вченими і політиками. Партійно-політичну історію українських ліберальних партій кінця XIX – початку XX ст. досліджували О. Бриндак, Г. Буканов, Р. Ветров, О. Голубицький, С. Донченко, І. Калмакан, В. Куліш, М. Козицький, Я. Малик, І. Михальський, Л. Могильний, А. Павко, О. Поліщук, О. Старинець, В. Стрілець, П. Шморгун та інші дослідники. В їх роботах, заснованих на таких фундаментальних принципах, як принцип об'єктивності та історизму, переважно аналізуються еволюція ліберальних партій, соціальна база, принципи їх становлення, визначається їх місце у національно-визвольному русі, методи боротьби за владу, причини їх ліквідації у період часу, що зазначається. Аналітичні роботи про зародження і становлення нових політичних партій і об'єднань, в контексті яких основний акцент зроблений на викладі їх програм, статутів, платформ, належать С. Костилювій і О. Ворошилову, А. Слюсаренку і М. Томенку, В. Яблонському. У роботах А. Білоуса, Л. Кормич і Д. Шелеста, М. Примуша, А. Романюка і Ю. Шведа та інших дослідників, на основі порівняльного аналізу міжнародного досвіду та вітчизняної наукової спадщини, визначення тенденцій їх реалізації у процесі трансформації політичної системи в Україні, специфіки становлення багатопартійності, формування нових політичних структур розглядається теоретичний та практичний досвід діяльності громадських об'єднань і партій, які сповідують ліберальні ідеї та цінності. В рамках всього ідейно-політичного спектру багатопартійності України у зазначених роботах вони (об'єднання і партії) визначаються як за ідеологічним, так і за політичним спрямуванням.

Але, незважаючи на достатньо значний арсенал наукових досліджень з зазначеної тематики, поза увагою залишається політологічний порівняльний аналіз програмних вимог українських ліберальних партій XIX-XX століть та сучасних українських партій ліберальної спрямованості, системний аналіз основних причин тенденцій їхньої ідейної і організаційної слабкості.

Метою статті є порівняльний аналіз загальних тенденцій та визначення специфіки українських партій ліберальної спрямованості межі XIX-XX та XX-XXI століть, які виникли та сформувалися в

результаті політичних, економічних та інших реформ в країні.

Перші політичні партії ліберальної спрямованості в Україні виникли у конкретно-історичну епоху – наприкінці XIX – початку XX століть. Характерною особливістю цього періоду було становлення і утвердження багатопартійної політичної системи, яка проіснувала до початку 20-х років XX ст. Цей процес мав об'єктивний характер, оскільки, з одного боку, відповідав існуючій безлічі альтернатив суспільного розвитку, обумовлених соціально-класовою структурою суспільства і багатонаціональною державністю. З другого, вони стали «центром кристалізації політичних інтересів, засобом контролю діяльності уряду, розвитку демократії, громадянського суспільства, формування громадської думки ... шляхом розгортання політичної діяльності [2, с. 200]».

Але в цілому слід відзначити, що специфіка створення і еволюції українських політичних партій ліберального характеру, як і багатьох інших, «зумовлювалася насамперед різницею в економічному стані й у соціально-політичних структурах царської Росії та Австро-Угорської монархії з одного боку, відмінностями в національно-класовому складі двох територій України з іншого [3, с. 106]». Якщо подивитися на характер формування і функціонування сучасної багатопартійної системи в Україні і, зокрема, партій ліберальної спрямованості, то за багатьма вище викладеними позиціями вони мають подібність.

Разом з тим, повертаючись до проблеми, що розглядається, слід зазначити, що кожна з партій ліберального блоку має свою історію зародження, критерії програмних вимог, склад і характер партійно-політичної діяльності. Так, в 1899 році у Західній Україні на основі народно-демократичних ідей була створена Українська національно-демократична партія (УНДП), її представляли Ю. Романчук, М. Грушевський, І. Франко, О. Барвинський, В. Охримович та ін. Вона була найбільш послідовною у питаннях реалізації ідей і принципів лібералізму.

У Наддніпрянській Україні у 1897 році була створена Загальна українська безпартійна організація, у 1904 році вона була реорганізована в Українську демократичну партію (УДП). Керували нею О. Лотоцький, Є. Тимченко, Є. Чикаленко та ін. У той же час представниками української інтелігенції С. Єфремовим, Б. Грінченком, Є. Чикаленком, Д. Дорошенком та іншими створюється Українська радикальна партія (УРП). У 1905 році на основі об'єднання УДП з частиною представників УРП створена Українська демократично-радикальна партія (УДРП). Її програма об'єднала в собі положення про державний устрій, взяті з програми УДП, і економічні питання, взяті з програми УРП. Припинивши своє існування після революції 1905 року, була відновлена у 1907 році і мала нову назву «Українська трудова партія».

Після першої російської революції 1905 року український ліберальний блок був представлений Українською національно-демократичною партією і Українською радикальною партією.

На міжпартійній основі з метою консолідації ліберально-демократичних течій у 1908 році М. Грушевським, С. Єфремовим, Ф. Матушевським, Є. Чикаленком та іншими створюється Товариство українських поступовців (ТУП).

Природно, позиції кожної партії формувалися у відповідності з ідеями і поглядами їх організаторів і представників, які складали соціальну базу партії, а також в залежності від постійних змін в усіх сферах життєдіяльності, перш за все – у політичній. Відповідно, ці обставини представляють певну складність у контексті даного дослідження послідовно розглянути і проаналізувати положення і елементи лібералізму, визначені у програмних документах кожної з зазначених партій.

Революція 1905 року, реформи в аграрному і промисловому секторі, позиція Державної Думи Росії і парламенту Австро-Угорщини у відношенні до України стали основними факторами, що формували українську ліберальну думку в цілому у критичний передвоєнний період аж до лютневої революції. Перетворення імперських систем, що відбувалися і виходили як з ініціативи уряду, так і переважної більшості населення, «спонукали всі політичні партії, особливо лібералів, переглянути принципи, на яких будувалися їх програми. Як перший пункт розглядалося ставлення лібералізму до соціалізму і радикального революціонізму [4, с. 215]».

Поразки у першій російській революції примусили українських лібералів переглянути своє ставлення як до соціальної, так і до політичної революції.

Нові реалії суспільно-політичного і економічного характеру, що створилися в Росії та Австро-Угорщині, які включали до свого складу частини України, на початку XX століття спонукали уряди цих імперій до проведення нових реформ (що теоретично спиралися на класичний лібералізм), які торкалися як безпосередньо усіх народів, що їх населяли, так і українського, зокрема. Ці процеси справили серйозний вплив на характер українського ліберального руху в Україні, який визначив

тактику боротьби (парламентські форми) і нові вимоги партій ліберального блоку. Від початку ліберали шукали допомоги не у власному оточенні, не у народних мас, а у правлячій еліті. Однак, зазначені події переконали їх у самостійності, необхідності як внутрішнього об'єднання, так і з масами.

Нова якість суспільного життя і реформування системи державного управління в руслі демократизації створили поле для практичної реалізації ліберальних ідей в Україні. В Україні почали утворюватися політичні партії з усвідомленою ліберальною орієнтацією – кадати (Конституційно-демократична партія (партія народної свободи) – жовтень 1905, що об'єднала багатьох українських лібералів і справила серйозний вплив на ліберальний рух в Україні); октябристи (Українська громада 17 жовтня, яка за своїми програмними вимогами не відрізнялася від всеросійської партії октябристів і носила аморфний характер). Разом з тим, український лібералізм, так само як і російський, був суперечливим, не цілком оформленим явищем.

Першими партіями у незалежній Україні (останні роки ХХ століття), які навіть у своїй назві вказали на прихильність до лібералізму, були Ліберально-Демократична партія України (заснована 24 листопада 1990 р., зареєстрована Міністерством юстиції України 17 липня 1992 р.) і Ліберальна партія України (заснована 12 вересня 1991 р., зареєстрована Міністерством юстиції України 10 жовтня 1991 р.). З моменту свого заснування діяльність кожної з цих партій була направлена на пропаганду і зміцнення в Україні ліберальних ідей, розробку програм і концепцій ліберально-демократичного реформування українського суспільства.

Інші партії, які відстоюють цінності, положення й ідеї ліберальної ідеології були створені у наступні роки структурного реформування багатопартійної системи. Зокрема, Ліберальна партія України (об'єднана) (зареєстрована Міністерством юстиції 20 травня 1999 р.), у 2005 році перейменована на політичну партію Ліберальна Україна. Дана партія визрівала і була сформована на базі ЛПУ. Відповідно, багато які положення партійних документів збігаються з програмними положеннями ЛПУ і Ліберального Інтернаціоналу. У 2006 році після поразки на чергових виборах партія прийняла пропозицію Партії регіонів про об'єднання на основі індивідуального входження членів партії ЛПУ у Партію регіонів. Таким чином, відбулася самоліквідація партії. До ліберального сектору також можна віднести і Християнсько-ліберальну партію України, засновану у 1995 році і орієнтовану на цінності християнства і принципи західноєвропейської демократії: парламентаризм, ринкову економіку, вільну працю і могутні соціальні програми. Мета її діяльності полягає у формуванні в Україні цивілізованого суспільства і демократичної держави з ринковою економікою на основі поєднання засад християнської культури і моралі з традиційними цінностями ліберальної ідеології – правами і свободами особистості.

У березні 2007 року на основі української політичної партії «Яблуко», теоретичним підґрунтям якої були ідейні принципи ідентичної за назвою російської партії Г. Явлінського, створюється партія Вільних демократів України, яка заявила про те, що вона як політична сила дотримується істинно ліберальних поглядів. Не дивлячись на заяву лідера цієї партії С. Одарича про те, що «партія змінила назву, оскільки до нас приєдналася велика частина Громадянської кампанії «Пора», долучилася активна частина Республіканської партії, «Собор», і ми уточнили свою програму і партія називається Партія Вільних демократів [5]», можна відзначити наступне: зміну назви і зміну ідеологічної направленості її лідерами можна розцінювати як бажання підвищити свій рейтинг у виборчій кампанії 2007 року через відстоювання ліберальних цінностей і принципів, що популяризуються в Україні.

Разом з тим, по суті, в Україні на даний момент у ліберальному русі провідними партіями є ЛПУ (даній партії вітчизняні політологи по праву відводять пріоритетне місце), ЛДПУ і ПВДУ.

Ліберальні партії у кожний історичний період, в залежності від обставин, що складаються, та потреб соціуму і держави, мають власні характерні особливості. Так, зокрема, ЛПУ і ЛДПУ у своєму теоретичному аспекті і практичній діяльності спираються на європейську класичну ліберальну традицію, традицію ліберальної ідеології. Відповідно до «Загальних положень» статуту ПВДУ її ідеологічними засадами є «головні принципи лібералізму, насамперед ті, що стосуються свободи особистості як головної передумови економічного, соціального та політичного прогресу країни, її конкурентоспроможності на світовій арені [6]».

Ці партії успадкували ліберальні ідеї і традиції, які мали своє чітке визначення у програмах низки громадсько-політичних об'єднань і рухів протягом усієї історії української державності. Цілі, завдання і положення ліберальних партій розроблені у відповідності з документами Ліберального Інтернаціоналу, Загальної декларації прав людини, Пактом про громадянські і політичні права та іншими міжнародними угодами, Конституцією України, їх дії узгоджуються з внутрішніми законами. Їх діяльність направлена на створення сприятливих умов для участі представників усіх соціальних верств

у різних сферах життєдіяльності суспільства і держави, на забезпечення рівності можливостей (виключаючи рівні результати) для всіх людей і підвищення добробуту усього народу України. Для досягнення цих цілей ліберальні партії України прагнуть до створення гнучкої і демократичної структури.

Між тим, варіанти ліберальної альтернативи, представлені ЛПР, ЛДПРУ і ПВДУ, мають різні ціннісні орієнтири. Так, у програмі ЛПУ відзначено, що ідейно-теоретичним, морально-етичним підґрунтям і фундаментом практичної діяльності партії безпосередньо є лібералізм. При цьому підкреслюється, що основною своєю діяльністю вони вважають реалізацію принципів соціального лібералізму.

Відповідно, виникає питання – чому саме «соціального». Як записано у Маніфесті Ліберальної партії України, даний напрям обраний партією «з метою зменшення одержавлення суспільства, перш за все в економічній сфері, назрілого різкого скорочення втручання держави у самодіяльність громадян, зазіхань на свободу особистості. Розвиток суспільства повинен спиратися на внутрішні механізми саморозвитку, які мають своїм джерелом інтереси громадян, їх ідеали і прагнення [7, с. 5-6]». У даній позиції ЛПУ можна углядіти певний виправданий намір: ліберали, оцінивши історичні успіхи соціального лібералізму на Заході у ХХ столітті, вважають, що, застосувавши його принципи в Україні, їм вдасться змінити соціально-економічний стан країни, досягнути внутрішньої стабільності і вивести державу на цивілізований рівень розвитку. Такого роду логічний зв'язок з тенденціями сучасної моделі соціального лібералізму дозволить українським лібералам «знайти більш дієві способи вирішення проблем сучасності [7, с. 4]», ніж ті, що зазначені у їх Маніфесті.

Відповідно, для ЛДПУ підґрунтям і фундаментом є гуманізм і ліберальна демократія. Не дивлячись на те, що обидві партії надають пріоритет особистості, її правам і свободам, зокрема, для ЛПУ серед свобод особистості, особливе значення мають економічні свободи, перш за все, свобода володіння і розпорядження власністю. Саме економічну свободу дана партія розглядає як основу політичної свободи і гарантію демократичних прав. ЛДПУ, на відміну від ЛПУ, не надає пріоритету жодній з особистісних свобод, а розглядає їх у цілісності і сукупності і, ґрунтуючись у своїй діяльності на принципах демократії і гуманізму, на приватній власності і цивілізаційних ринкових відносинах, прагне до затвердження прав і свобод громадянина, в тому числі і економічної свободи. На думку ідеологів партії Вільних Демократів, визначальними цінностями у виборі стратегії змін мають бути «свобода людини, суверенність особистості, економічна активність і самодостатність рядового громадянина [8]». У політиці для них непорушними є принцип народовладдя, громадянські свободи і розподіл влади, а в економіці – вільна конкуренція.

Якщо звернутися до Статутів та програм українських партій ліберальної спрямованості, які зародилися та сформувалися у різні історичні періоди часу, то можна зазначити, що загальною тенденцією для них є те, що їхні положення та цілі багато в чому пересікаються. Так, загальною закономірністю цих партій є: підтримка основних ідей, цінностей і принципів європейського лібералізму, а також спирання на власні ліберальні традиції; відстоювання ідеї конституціоналізму, свободи совісті, рівності усіх громадян перед законом, громадянські і політичні права, рівноправ'я громадян, націй і національних меншин, принципів народної і представницької демократії; реформування усієї системи регіонального і місцевого самоврядування тощо. Їх вимогами є проведення політичної, правової, соціальної, аграрно-економічної реформ. Але істотна відмінність українських партій ліберальної спрямованості в історичні моменти часу, що розглядаються, полягає в тому, що колишні – основний акцент робили на аграрному секторі, тоді як сучасні – на соціальній і економічній сферах.

Коли мова йде про політичну партію, то відразу виникає питання, чиї політичні інтереси вона представляє, хто складає її соціальну базу. Соціальну основу українських партій ліберальної спрямованості, які були сформовані на рубежі ХІХ-ХХ століть, переважно складали забезпечена інтелігенція, промисловці і середній клас. Сучасні партії орієнтовані на більш широкі версти населення. Так, у програмі ЛПУ зазначається, що її соціальний склад представляють підприємці і бізнесмени, інженерно-технічні працівники і службовці, працівники науки, культури, освіти, медицини, студенти тощо [9, с. 86], партійну більшість ЛДПУ складає гуманітарна і науково-технічна інтелігенція [10, с. 75]. ПВДУ, віддаючи належне зазначеним професійним і соціальним групам, основну роль у формуванні своєї соціальної бази відводить представникам малого і середнього бізнесу. Але, не дивлячись на такі розбіжності, в цілому українські партії ліберальної спрямованості своєю соціальною базою вважають середній клас.

Якщо в цілому говорити про характер ідеологічної спрямованості ліберальних партій ХХІ

століття, то вони істотно відрізняються від попередніх тим, що є виразниками інтересів і потреб всього соціуму в цілому, або значної його більшості, а, отже, і інтересів і потреб кожного індивіда зокрема, а не якогось окремого класу (значить, вони не є класовими), вони захищають індивідів від неправомірних дій держави; вони відкриті і не претендують на монополізацію ідеології.

При цьому слід підкреслити, що сучасні ліберальні партії вже не відрізняються від інших партій тим, що вони на перше місце ставлять базові ліберальні і загальнолюдські цінності. Це пояснюється тим, що у постеконіомічну епоху низка цінностей і принципів провідних світових ідеологій (лібералізму, консерватизму, соціал-демократії) почали носити яскраво виражений характер взаємного переміщення. І все ж особливість сучасних ліберальних партій полягає в тому, що їх ідеалом є вільне суспільство зі свободою дій для кожного, яка порівнюється з відповідальністю (і тут слід підкреслити – в межах правового поля).

Отже можна зробити наступний висновок. Важкість реалізації ліберальних програм в Україні, розроблених українськими партіями ліберальної спрямованості двох періодів їх існування на межі ХІХ-ХХ та ХХ-ХХІ століть, певною мірою пов'язана з політичною слабкістю ліберального феномену, відсутністю міцної соціальної бази тощо, більш важливим фактором все ж є ідейний і організаційний їх стан. Це є свідченням їх загальних тенденцій.

Історичні факти свідчать: перші українські політичні партії ліберальної спрямованості здійснювали процес свого становлення та розвитку, не маючи в даному питанні ніякої теоретичної та практичної бази. Нинішнім українським політичним партіям притаманний інший мотив: багато партійних структур, маючи програми, не мають механізмів їх реалізації; у багатьох партій відсутня чітка ідеологічна позиція; простежуються явно виражені серйозні протиріччя між стратегічними цілями партій та засобами, що використовуються у їх діяльності. Таким чином вони стали перешкодою в процесі утвердження партій в якості повноцінних суб'єктів політичної системи. Поряд з цим, факт відсутності кардинального впливу українських ліберальних партій на розвиток політичної ситуації в країні обумовлений, з одного боку, недостатністю кадрового резерву, здатного протистояти політичним партіям, організованим в інтересах окремих олігархічних та фінансово-промислових груп. З іншого, вони не мають масової підтримки з боку електорату. Це є свідченням того, що даний соціально-політичний суб'єкт не виконує основної своєї функції: вираження інтересів народу. Із цих двох чинників випливає наступне обґрунтування (і воно відноситься не тільки до партій ліберальної спрямованості): в умовах розгалуженої структури системи багатопартійності однієї ліберальної партії, чи в союзі (блоці) з іншими партіями ліберальної спрямованості складно здійснити радикальні зміни у всіх сферах життєдіяльності суспільства та держави в цілому, тому, з одного боку, імпульс розвитку партійним механізмам може надати тільки політична реформа, з другого, єдиним переконливим аргументом в цілях установаження факту соціальної запитуваності ліберальної ідеології, а відповідно партій та організацій, котрі є її виразниками, можуть стати – проведення радикального переулаштування господарчої системи та забезпечення ефективної практичної діяльності економічного сектору при безпосередньому використанні методів та інструментів, репрезентованих ліберальною теорією.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ліберально-демократична партія України // Україна багатопартійна: програмні документи нових партій / [передм., упорядкув. В. О. Гараня]. — К. : МП «Пам'ятки України», 1991. — С. 149-161. — (Бібліотека журналу «Пам'ятки України»; кн. 9).
2. Кормич Л. І. Громадські об'єднання та політичні партії сучасної України / Л. І. Кормич, Д. С. Шелест. — К. : АВРІО, 2004. — 262 с.
3. Ковальчук І. А. Історіографія становлення та діяльності українських політичних партій початку століття / І. А. Ковальчук // Наукові праці з питань політичної історії: [зб. наук. раць / від. ред. Горшков В. П.]. — К. : Либідь, 1992. — С. 105-114. — (Політичні партії на Україні (1905 – 1925 рр.); вип. 172).
4. Масарик Т. Г. Либерализм / Т. Г. Масарик; пер. с чешского Э. Г. Лаврик // О свободе. Антология мировой либеральной мысли (I половина XX века) / [отв. ред. М. А. Абрамова]. — М. : Прогресс-Традиция, 2000. — С. 201-219.
5. Одарич С. Не можна залишатися вдома та ігнорувати вибори! [Електронний ресурс] / Сергій Одарич. — 2007. — 28 вересня. — Режим доступу : <http://pvd.kiev.ua/news.php?id=707>. — Заголовок з екрану.

© Димова О. В.

6. Статут Партії Вільних Демократів [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://pvd.kiev.ua/part_static.php?id=7.

7. Чего и как мы хотим достичь? // Манифест Либеральной партии Украины «За социальный мир и экономическое возрождение» / [сост. И. Х. Баширов и др.]. — Донецк : ООО «Доминанта» : ПК «Полиграфист», 1996. — С. 4-6.

8. Декларація про створення Партії Вільних Демократів (ПВД) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://pvd.kiev.ua/part_static.php?id=13.

9. Ліберальна партія України (ЛПУ) // Сучасні політичні партії України : довідник / В. М. Яблонський ; [ред. П. Гвоздецький]. — К. : Лексикон, 1996. — С. 86-102.

10. Ліберально-Демократична партія України (ЛДПУ) // Сучасні політичні партії України : Довідник / В. М. Яблонський ; [ред. П. Гвоздецький]. — К. : Лексикон, 1996. — С. 75-77.

Димова О. В. — кандидат політичних наук, доцент кафедри соціальних наук Одеської державної академії холоду.

УДК 323.39:329.12

РОЛЬ ДЕРЖАВИ ТА ЕЛІТИ В ФОРМУВАННІ СУСПІЛЬНОГО РУХУ ДО ЛІБЕРАЛЬНО-ПРАВОВОЇ КРАЇНИ

Стаття присвячена розгляду взаємозв'язку між економікою, політикою, ідеологією та ментальними настановами українського суспільства, котрі заважають завершенню трансформаційних процесів, пов'язаних зі встановленням ліберально-демократичної держави.

Ключові слова: трансформація, інституції, політична еліта, ренто-орієнтована економіка.

Статья посвящена рассмотрению взаимосвязи между экономикой, политикой, идеологией и ментальными установками украинского общества, которые не обеспечивают завершения трансформационных процессов для перехода к либерально-демократическому государству.

Ключевые слова: трансформация, институции, политическая элита, ренто-ориентированная экономика.

The article considers interrelations between the economy, politics, ideology and mentality of Ukrainian society. These interrelations don't provide the completion of the transformational processes of the transition to the liberal democratic state.

Keywords: transformation, institutions, political elite, rent-oriented economy.

Сучасна ситуація в українському суспільстві має характеристики з позначкою здебільшого «мінус», а ніж «плюс». Це стосується як політико-економічного, так й загальносуспільного простору, адже хвиля новостійного потоку щодня відтворює негативний імідж України як на міжнародному рівні, так й всередині країни. Безумовно, що така ситуація має під собою об'єктивні підстави, але рух до благої та квітучого суспільства безпосередньо пов'язаний з зовсім іншим уявленням: внутрішньою впевненістю в тому, що ми, як сучасна спільнота, цілком спроможні подолати недоліки трансформаційної стадії існування та побудувати гармонійні умови задля розвитку особистості.

Таким чином, ми приходимо до того, що трансформація у розвинуте суспільство пов'язана з суб'єктивною впевненістю нас самих у тому, що ми зможемо це зробити, а наша впевненість – з набуттям достатнього потоку позитивної інформації про наше суспільство. Справа за «малим» – мати ці приємні для нас факти та події.

Зовсім нещодавно, як тільки попрощалися з плановою економікою та тотальним контролем з боку держави та стрибнули у обійми ринку, була впевненість що цей шлях сам виведе куди потрібно. Але у той самий час західноєвропейська та північноамериканська думка почала вже розмірковувати над тим, які функції саме держава повинна виконувати в умовах вільної конкуренції відносно прозорих правилах гри на економічному полі. До яких висновків прийшли західні економісти, чому вони перетворилися на фахівців не тільки точних наук, а й соціологічних, культурологічних, політичних, та